

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztő- és kiadó-hivatal: Budapest IV. hímző-utca és kalap-utca sarkán 1. szám.

Hirdetések és nyiltterek felvételnek árszabály szerint a kiadó hivatalban: Budapest IV. hímző-utca és kalap-utca sarkán 1. sz.

A legújabb francia esemény.

Az a botrány, mely a párisi hírlapokban Rochefort és Gambetta küzdelméből kifejtett, még mindig Franciaország legnevezetesebb eseménye. Mondhatnók egyetlen eseménye. Franciaország politikailag és társadalmilag, anyagi és szellemi mozgalmában oly biztos, nyugodt és szabályos képet nyújt, hogy éppen az egyébként nagyon jelentéktelen, apró botrányok alkották ma Franciaország történetét.

Ma van abban jelentős, ha egy emberről, kinek sohasem volt kifogásoltan híre s ki mindig csak a politikai élet mellékésvényein járt, bebizonyították, hogy valóban hasonlatlan ember. A híres pamphletistának jelenleg esékely volt a befolyása, esékely a szerepe, nem bírt az államéletben sem tényleges hatalommal, sem vezérő hivatással, összevéve egy kérdő komédiás, ki pillanatán alkalmatlanná tudott válni vakmerő gyanúsításával, minden saját leveleiből rábizonyították, hogy politikai hűség merő tettetés, minden hirdettét alve egyszerű ámtás. Az ő lefegyverzése nem érinti az állami szervezetnek semmi részét, kiküszöbölése a politikai arenából nem bir semmi elvi kapcsolattal, meggyalázása nem tárja fel a közviszonyoknak semmi rejtett sébét. Ha botrányos leleplezésekre gyakran voltak is nagy következményeik, és a személyes diffamáció sokszor képezte erős fegyverét a pártoknak a politikai viszonyok felforgatására, a Rochefort-affaire sehogy sem esik ez alá a mérték alá.

Kevesen követték és most ezen kevesek előtt is elvesztette jelentőségét. Vele együtt vesztett jelentőségében még az ügy is, melynek szegénységét bizonyította már, hogy ő volt legjelentékenyebb személyes harcosa. Rochefort személyes vitájában Gambettával egyszerűen nem kell elfelejtetni, hogy a botrányos leleplezések ele nem Gambetta ellen irányult, ki ma Franciaország uralkodó pártjának irányadó feje, hanem csak Rochefortot a már különben is hitelvesztett pamphletistáit semmisítette meg. EGYÁLTÁBAN jellemző Franciaország mai viszonyaira, hogy az emlegetett újabb botrányesetek, mint Cissey tábornok és Rocheforté, nem azokat sújtják, kik a kormányzó hatalmat és az uralkodó elveket képviselik, hanem olyanokat, kik vagy az előbbi kormányrendszertek szolgálták, vagy a jelen köztársaság irányában többé-kevésbé ellenséges lábra helyezkedtek. Bajos elhinnünk, hogy az ily természetű botrányoknak éppen a köztársaság valja kárát.

Biz nem is látunk mi ezekben a fel-

fúvott személyügyekben semmi szomorú előjelt a köztársaság fennmaradására. Kívált a Rochefort-affaire valóban nem bizonyítható egyebet, csak azt, milyen kevés vesztély fenyegetheti a republikánus kormányzatot a kommunardok zajos agitációjából. Franciaország ma már élvezzi a szabadságnak egyik legaldósabb hatását. Míg a császári zsarnokság elnyomta az emberi szellem legjogosultabb törekvéseit, az igazi szabadság és a természetes jog látszalával léphettek fel az úres ábrándok is, a gyakorlati ellenlélek hívei között jelentékeny szerephez jutottak a hőbortos rajongók vagy az elvtelen népszerűség vadászok. Ma az utópiának és demagogiának egyháza nagyon megszükkült, a templomok kiürültek, a hívek megfogták, a főpópok jelentéktelen és hitelvesztett egyéniségek. A kommunard mozgalom tartalmatlan szappanbuborék volt egy Rochefort éles agitációjával, és szétpattant Rochefortnak politikai buktával. Maradt annyia, mennyit éppen a köztársaság szabad intézményei engednek: a javszékülésnek teljes szabadsága.

A függetlenségi párt tagjaihoz.

Az országgyűlési függetlenségi kör egy felhívást intézett a párt lapjai útján az elvtársakhoz, ideértve mindazokat, kik 48-as, balpárt vagy bármely más név alatt vannak szereplőve — hogy a január 23-án tartandó országos pártértekezletre megjelenjen, illetőleg képviselőségéről gondoskodni sziveskedjenek.

A lapokban közzétett felhívás külön röpiréken is számos példányban szétküldetett; ez azonban csak nagyban hiányosan történhetett, miután a kör is annak egyes tagjai egyáltalában nem bírtak teljes számban a párt tevékenyebb tagjainak címét. Arra kéretnék ennél fogva a tisztelt elvtársak, hogy az említett röpireknek esetleges nemvételét halra meggyarazni ne méltóztassanak.

Budapest, decz. 20.

Hajdúvármegyének függetlenségi elveket valló bizottsági tagjai körében — mint értesítenek — élénk mozgalom indult meg az iránt, hogy Sembrey István vagy Turý Sámuel országgyűlési képviselők elnöksége alatt Debreczenben közelebb a hajdumegyei bizottsági tagok értekezletre hívassanak meg. Ez értekezletnek célja az volna, hogy a függetlenségi megyei bizottsági tagok pártja alakulván, jövőre névve egyesült erővel oda hassanak, miszerint a megyei közgyűlések határozataiban az ellenzéki irányvelethez lehetőleg tulsulyra jussanak. Ha figyelembe vesszük, hogy Hajdumegye bizottsági tagjai, mint szintén tisztviselő karán a különböző irányból jövő pressio folytán már-már kormánypárti szellem vett erőt, — csak örvendeni lehet a cészirányos mozgalom felé, mely hivatva lesz Hajdumegyének régi jó hírnevét visszazerezni.

Az országgyűlési szabadelvű párt mai értekezletén az újvíz tisztelésekre nézve történt megállapodás. Újév napján a pártnak a főrosban időző tagjai testületileg megjelennek Tisza miniszterelnöknel, itt a párt nevében (Sásky László gróf tartja az üdvözlő beszédet; innen Péchy Tamáshoz a képviselőház elnökehez megy a párt, hol Falk Miksa fog szónokolni. Gorove Istvánt a párt nevében Harkányi Frigyes, Hegedűs Sándor, Szántányi Bernát fogják üdvözölni.

A polgári házasságról szóló törvényjavaslat, mint az „Orsz. Ért. Irja” — már keresztül mentvén a minisztertanács tárgyalásán, az ünnepi szünetek után a képviselőház elé terjesztetik.

A királyi tábla felosztásának kérdése.

Mint tudjuk, hazánkban 1848' előtt egyetlen királyi tábla volt Pesten, s egy másik, a még akkor Magyarországgal nem egyesült Erdélyben, Marosvásárhelyt. E kir. táblának teendőiben, melyek ma kizárólag ennek igazgatójába tolonganak, előbb jókora részben bizonyos, a törvény által

hozzájok utasított ügyekben, megosztottak négy kerületi tábla, továbbá a szent székek: urbéri perekben a m. kir. helytartótanács s az udvari kancellária, sz. kir. városoktól fellebbezett ügyekben a tárnóki s kir. személynöki szék, jászkunok perében a nádori bíróság; váltóperekben a váltó feltörvényszék. — Ma nincs több kerületi tábla, nádori, tárnóki, személynöki szék, bírói hatósággal felruházott dícastarium, — a szent székek bíraskodása csupán a házasságot szentségnek ismerő vallásfelekezeti híveinek váltóperreire van korlátozva, — s mégis csak egy (illetőleg Erdélybeli együtt két) királyi tábla létezik, melyhez az ország összes felelbiteli perai tóduának, mely tehát, noha az ugynevezett táblai perek megszűntek, s a kir. táblák semminemű perekben sem első folyamodású bíróságok többé, annyira el van árasztva munkával, hogy bírái alig vehetnek lélekzetet, s hogy az alapos, érett ítélfahozás majdnem lehetlen. A pesti kir. tábla, 20—24 tanácsban itélő 120 bíróval s pótbíróval van ellátva, s jó, ha az elnök öket személyesen ismeri. — Dá lássuk a kérdés történetét.

A védelemharcz legyőzése s az ország leigazása után az abszolút hatalomnak első gondja volt mindent, a mi a nemzet ősi törvényei s szokásai által századok óta szentesítve létezett, vakmerően s bosszút lthegve felforgatni. — A behozott újítások közt kétségkívül sok volt korszerű, az előhaladtabb európai eszmékkel s a tudomány újabb vívmányaival összhangzó, a mit kétségkívül a nemzeti törvényhozás is életbe léptetett volna, ha erre ideje s alkalm van, s a mi nem azért lett a nemzet ellenszenvének, mondhatni, gyűlöltének, mert önmagában helytelen volt, hanem, mert törvénytelen hatalom által, de nobis sine nobis, oktrojáltatott. Az ősiség eltörlését már az 1848-iki nemzeti törvényhozás kijelentette, s utasítást adott, hogy a magyar polgári törvénykönyv az ősiség megszüntetésének elvére alapítva dolgoztassék ki, a jobbjágy, robot és dzéma, s a közpörök összes elkopott s a kor szellemével ellenkező maradványai meg lettek szüntetve, a polgári s vallásos jogegyenlőség nagy elve tüzett a szabadság fenlobogó zászlójára. Mindent az abszolút hatalom készen vette át, a mi elézathoz is illett, megtartotta belőle, a többi kiirtotta. Fennen dicsőkedt a világ előtt civilizizátori szerepével; de a ki a mi megelőző nemes törekvéseinket s kezdeményezéseinket ismerté, csak megvetéssel tekinthette azon hengezést, melyt az akarta elhitheti a tudatlanokkal, hogy mindezen jótéteményekkel, a civilizáció heeres vívmányaival, azon a felelős nemzeti kormány helyét erőszakosan elfoglalt abszolút hatalom ajándékozta meg e barbár fajt; azon abszolút hatalom, mely a szabad sajtót, az 1848-iki 18-ik törvényvel biztosított nagy elvet, a sajtó ügyekben itélő esküdtöskéket, a megyei életet, a protestáns önállóságot stb. sorban elnyomta s kiirtotta, a szellemeket káplár pálcza alá vetette, a szabad szót pallossal és bitófával némitotta el s a nemzeti zászlóra irt jogegyenlőséget átváltoztatta egyenlőségé a szolgaságban.

A törvénykezés terén is a nemzet maga, ha szabad mozgása meg nem bűnül, s a haladási törekvéseket az ajulás dermedtsége nem váltja fel, kétségkívül behozta volna az üdvös reformokat, melyeknek szükségére már élénken éreztetett; életbe léptette volna bizonyosan a megfelelő bírósági szervezetet is. Ez utóbbit létesíteni, azokra maradt, kik a nekik tetsző s rendszerükbe illő reformokat nagy könnyűséggel vihették keresztül, mert alsó és felsőház nélkül, szuronyokkal és zsandárokkal rendelkeztek.

Azon némi kevés jó azonban, mi az abszolút kormány életbe léptetett, annyi rossz, annyi nyomor kíséretében, melylyel az országot elárasztotta, nem találkoztunk az önkormányzathoz szokott faj koronázóvétel, s így azon intézkedések is, melyeket önmagokban helyeseknek s cészserűeknek kellett elismerni, mint péld. a telekönyvek, az urbéri viszonyokat szabályozó törvények, a nagyobb számú másodbíróságok felállításá stb. idegenkedés és gyűlölet tárgyai lettek. A mit a nemzet maga is óhajtott alkotmányos uton életbeléptetni, ugyanazt, törvényen kívül, hatalomszóval reá parancsolva, repudiálta.

A szabadabb légben, mely hosszú, keserves évtized vergődései után, az 1860-ik évtel megnyílt a lánczait haragosan rázó nemzet fölött, a gyűlölet kitörő tüze elégette azt is, a mi magában üdvös volt, a mit a nemzeti törvényhozás, alkotmányos uton, maga is megteremtett volna.

Az országbírói értekezlet visszaállította a magyar jogot, egyedül azt hagyván érvényben az osztrák intézkedésekből, a minek kiirtását az élet szükségére lehetetlen tette. Megszüntette a Bach-rendszer alatt felállított felelbiteli bíróságokat (kerületi főtörvényszékeket) is, az Umlaufok, Wénischek, Streitok bírói szempontból ügyes, de magyar-faló szereplésének szinpadait, s visszahelyezte régi érvényébe a m. királyi kuriát s az egyetleneget királyi táblát Pesten. A nemzetnek semmi sem kellett akkor szent felháborodásában, bármí jó s üdvös lett legyen is önmagában, a mit az erőszakos hatalom reá oktrojált. A nemzet ily haragos közvéleménynek ezen nyomása alatt követte el az országbírói értekezlet, s követték el még inkább az életre feltámadt megyék azon lépéseket, melyek haladási és szabadelvű reform szempontjából határozottan hátraleléseknek mondhatók. Több megyében csak alig lehetett megmenteni a telekönyveket, melyeken annyi egyén s család tulajdonjoga nyugszik. Az abszolút kormány által kifejtett dühös reakció, ellenirányban új s nem kevésbé dühös és meggondolatlan reakciót vont maga után, mely tagadhatlan baklövésre sodorta a nemzetet s a nemzeti vélemény árjának ellentállni nem elég országbírói értekezletet. — Nem kellett a több felelbiteli bíróság, mert nem volt alkotmányos kezdeményezés s aligha csalódunk, ha azt állítjuk, hogy még 1868-ban is, midőn a már akkor alkotmányos s nemzeti kormány több kir. tábla felállítására iránti javaslata megbukott, befolyása volt ezen eredményre azon visszaemlékezésnek, hogy a több felelbiteli bíróságot, az alkotmányos kir. táblát felosztlatva, először a gyűlölt Bach-kormány állította fel, hogy azok elnök székére német és esch civilizizátorait, fajunk ellenségeit ültesse.

Az 1861-iki országgyűlés felosztatását követő rövid visszaesés után, a monarchiat ért végzetesüri csapások kiábrándító hatása folytán, végre rendes, törvényes kerékvágásba jutottunk. A megkoronázott fejedelem felelős nemzeti miniszteriumot nevezett ki, s Horváth Boldizsár igazságügyér első teendői közé sorozta a bírósági szervezetet s polgári törvénykezési rendtartás reformját, s már 1867 szept. havában előterjesztette munkálatát.

E mű rendszeres volt, a mennyiben a törvénykezés összes szabályai, a meglevők s a hiányokat pótoló újak, egy teljes rendtartási codexbe foglalattak, de csak ideiglenes akart lenni, azaz: nem oly czélal készült, hogy hosszabb időre számított állandó törvény legyen, hanem csupán oly rendeltetéssel, hogy addig is, míg a szükséges előzmények életbeléptetése, s a megnyílt, de még rendezetlen és fejletlen alkotmányos élet megszilárdulása után, a tudomány követelményeinek megfelelő s a művelt világot intézményeivel összhangzó, de a nemzet sajátosságai szemmelétek s megfelelő, végeles, a szóbeliség s közvetlenség elvére alapított perrend alkotása lehetővé válik, a törvénykezés tátong hiányait némileg betöltés s égo sebitit orvosolja. Az igazságügyi kormány, noha annak vezetője a gyökeres reformok őszinte barátja volt, lemondott egyelőre az akkor még kivihethetnek tartott végeles perrend alkotásáról, s ideiglenes gyöngyszerről akart gondoskodni, melyet kivihethetnek s az akkori rendezetlen és éretlen viszonyok közt is, lehetségesnek tartott. Nem volt polgári törvénykönyvünk, s fájdalom, még ma sincs, tízenhárom év eltelté után, noha voltak anyagi törvényeink, melyek szerint a bírák, bár több bajjal s vesződséggel, mint ott, hol kimerítő s rendszeres codex létezik, de mégis minden előforduló esetekben ítélethettek, s véleményem szerint, ez még nem lett volna elegendő ok a szóbeliség rendszerének elodázására, mint a hogy nem gátolta e rendszer behozatalát a még akkor codexszel szintén nem bíró Franciaországban s egyebütt, s a minthogy nem teszi azt lehetlennek Angliában, hol rendszeres törvénykönyv maig sem létezik. De csakugyan nem volt még életbe léptetve sok olyan tényező, mely nélkül a szóbeliségre alapított végeles perrend gyakorlati alkalmazása legyözhetlen akadályokba fogott volna ütközni; az igazságügy s törvénykezés nem volt még elválasztva a közigazgatástól, a bírósági szervezet kérdése, mely a megyei s közösi organizmus kérdésével szorosban összefüggött, nem volt megoldva, az abszolútizmus 17 éve alatt, kidőlt s elzűlőlt a magyar törvényekben jártas s kiképzett bírói s ügyvédi kar régi gárdája, s nem nőtt fel helyébe megfelelő új nemzedék; nem voltak független s felelős bírák és rendezett ügyvédi testületek; — volt el-

lenben jjesztő, tömeges loma a különféle törvényszabályoknak, melyek sokasága, zavaros volta, s a forrásoknak, melyekből merítették, sokfélesége az eligazodást nehezítette a rendezetlen anyagok s nagy tömkelegében; — nem volt életbe léptetve a közjegyzőség, a perek száma kevésbítésének e lényeges tényezője; — a hazai jogtudomány nem foglalkozott még elegendő a megszokott rendtől lényegesen eltérő új rendszer tanáival stb.

Azonban ez ideiglenes perrendjavaslat s az abba fölvetett, bár szorosan bele nem tartozó, bírósági szervezet sok egységesség és a jobb jövő útját egyengető s előkészítő elemet foglalt magában; többek közt az egy pesti kir. tábla helyébe Magyarországira nézve 6 és Erdélyre nézve 2 összesen tehát 8 kir. táblát hozott javaslatba, mint másodbíróságokat. S ezáltal a javasolt reformoknak csupán ezen pontjáról akarunk részletesebben értekezni.

— Egy bíró.

A reichsráth éjeli ülésének botrányai.

Az osztrák képviselőház szombat éjeli üléséről szóló tudósításunk a hajnali fél 6 óráig történetekről adott értesítést. Az esti 7 órákor kezdődött ülés ezután csakhamar véget ért. 3 óra 45 perczkor mondta ki az elnök a várva várt megváltó szót: „Az ülést bezárom.” Az osztrák képviselők szombat és vasárnap telét két órai megszakítással 16 órára át ülészetek. Ugyanis mint mi már tegnap írtuk a déli órák d. e. 10 órákor kezdődött s d. u. 5 óráig tartott, az éjeli ülés szombaton este 7 órákor vette kezdetét s vasárnap reggeli 4 óráig tartott.

Noha ez ülés nemcsak hosszúsága de még inkább botrányai által vált nevezetessé, derültséget keltő mozzanatokat sem volt hiány. Így például Granits öjfőltán beszélve nem vette figyelembe, hogy már vasárnap van s ennek folytán a többi közt így szólott: „A földadó szabályozási bizottság utolsó ülését holnap tartja. (Felkiáltások: Ma! Ma!) Granits: Azt hiszem holnap (Felkiáltások: Holnap már ma van... vasárnap, vasárnap) Granits: Bocsánat, nem tartom az órára. (Nagy derültség.) Tehát ma tartja utolsó ülését stb.

Az ülés vége felé lefolyt óriási botrányról múlt számunk csak nagyon halvány képet nyújtott. Az előttünk fekvő bővelő tudósítások alapján most már részletesebb leírású adhatjuk a botrányos jelenetnek, mely ha a magyar képviselőházban folyik le, a bécsi s budapesti német lapoktól lett volna mit halgatnunk a „kulturáról” s civilizizációról s az „asiatische Zustände”-kről.

Egy bécsi lap így írja le az említett botrányt: „Mayer osztálytanácsos, a kormány képviselője beszédében a többi közt így szólott: „A földadó szabályozási bizottság munkálata minden szakember nézve becses bir, mindenesetre a ki nem szakember, annak kevés hasznát fogja vehetni...”

E szavakra leírhatlan jelenet következett. Eleinte némaság állott be, melyet keltett a képviselők csodálkozása a kormány képviselőjének merészsége fölött, ki a képviselőkné, kik a munkálatot mind maguk előtt tartották, tudatlatlan s ágot vetett szemekre... egyes kiáltások szaktították félbe a szónokot. E kiáltások szaporodtak s néhány másodperc alatt dörgő lármára változtak. A liberális képviselők elhagyttá helyeiket s a kormány padjait felé tartották élénk tapslejtésekkel az izgalom minden jeleivel. — Százhangú tiltakozás hangzott fel a teremben. — Az össze-vissza kiabálásokból ki lehetett venni ez szavakat: „Ez neveléslenység! „Igy mernek velünk beszélni! „Hallatlan szemtelenség! „A jobboldal megkíséríti a szót el a kísérlet a felháborodás megnyitására. „A kormány a felháborodás megnyitására csengett. „A karzatlan lévő közönség szintén lekialtott a terembe, a mi oly képet nyújtott, minőt a képviselőházban még nem láttunk. A kormány asztala körül szorongó felizgatott képviselők közt ott állt a középben Mayer osztálytanácsos, kezzeit az asztalra támasztva, könynyen előre hajolva; az óriási zajban nem juthat szóhoz. „En... ” így akarja újra megkezdeni beszédét... de új közbeküldések szaktíjták meg szavait. „Hallgasson” (Schweigen) hangzik fel a képviselők sorából „mi nem engedjük magunkat inzultálni!” „Vonja vissza szavait!”

Dunajewski pénzügyminiszter az elnököt siet s oltalmat kér tőle a kormány képviselője számára, s kéri a nyugalom helyreállítását. Az elnök válaszul egyszerűen vállalt von. Az elnök csengett, de a lármá tulharsogja az elnöki csengettü hangját; az elnök csengett kére de szavai elhangzanak. Végre nagy nehezen lecsillapul a zaj s Mayer szóhoz juthat: En csak a hírlapokra gondoltam, midőn a tárgy nem ismeréséről szólottam... Uj lármá. Herbst, ki a legnagyobb izgatottság közti miniszteri asztal közelében állt ékként szót: „Mit tartozik az reánk.” Más képviselők felkiáltanak: „Gyenge kifogás! Vonja vissza szavait!” „Mi azt nem engedhetjük meg.” A vad zsvajzon keresztül hangzik Schönerer szava: „A szóbelial képviselői ellen van hártorsága az elnök urnak, de egy osztály taná-

